

מורים מחוסנים ומחסנים

שנים תחת טרור הקאסמים והעיפומים הבילו את מכללת חמדת הדרום לבטח תוכנית חיסנית שתעניק למורי העתיד כלי חוסן להתמודדות עם המצב
לירון לב שוקרון

בונאנו החל לחקור את התגובה הפסיכולוגית וגילה שרוב הנוכחים פיתחו חוסן נפשי בעקבות האירוע הקשה. אחר כך הראו עור מחקרים שפיתוח החוסן מושפע מאירועי חיים ומשימוש בכלים פסיכולוגיים נרכשים".

אך טבעי שהחוסן הנפשי הוא הבשורה הגדולה של מכללת חמדת הדרום. בחיפוש אחר סיסמה שתמתג את המכללה בחזרו סגל המרצים, הסטודנטים ותושבי הסביבה בסלוגן "פדגוגיה של חוסן". הבחירה הייתה מחושבת ביותר. המכללה יושבת על גדר הרצועה ומתמודדת עם המצב הביטחוני המתגורר והנפיק, המצריך לא פעם להשיבת את הלימודים לזמן קצר או ממושך. התמודדות זו גרמה לאנשיה להפנות את תשומת הלב לפיתוח החוסן. נפילת עפיון נפץ בשטח המכללה לפני כמה חודשים רק חיזקה את ההבנה שהפתרון צריך להגיע מהר ככל האפשר.

"פיתוח החוסן במובן ההתנסותי הוא לחיות בשטח מרעד לפרוענות, מועד לצבע אדום ובשל לאתגר החינוכי. הסטודנטים שלנו יוצאים מכאן חולכים להיות מורים בסביבה כולה. מהרגע שהבנו שצריך ליצור מודל חינוכי להתמודדות עם המצב היה לנו ברור שנעביר אותו לסטודנטים, והם יוכלו בתורם ליישם אותו על תלמידיהם. הם עושים הכשרה מעשית ברחבי הדרום, ושם עליהם לשמש רוגמה, להקנות ידע וערכים, ולאורך כל הדרך אנחנו מעניקים להם כלים מעשיים לפתח חוסן בתלמידים".

המושג חוסן תופס נפח גדול בשיח במכללה יותר ממושגי התמודדות עם קושי ואתגר בשל הצורך להקנות לתלמידי הדרום ולתלמידי ישראל בכלל כלים לפיתוח חוסן נפשי, לעמוד איתן לנוכח האתגרים השוטפים ונוסף על כך להיות שאפתניים. "אנחנו מנסים לתעל את התחושות והקשיים של התלמידים ולגרום להם להבין שהאתגרים הם מפתח לצמיחה חינוכית, לחלום חלומות גדולים ולעשות הכל כדי להגשים אותם. בשיירות הצבאי שלי אמרו לי כל הזמן 'השמיים הם לא הגבול, יש מעליהם'. היום, כשהמשפט הזה פוגש אותי יום-יום בחוויית החוסן ברחבי המכללה, אני מבין אותו הרבה יותר".

« בימים סוערים אלו, כשגשם מטפטף משמיים, ברדום הארץ מסתכלים למעלה לברדק אם מגיח עפיון או בלון תבערה. תחת שמיים שכאלה, במרחק הליכה מהעיר נתיבות, יש מקום קטן שלא חוששים לחלוטם בו ולשאוף גבוה עד השמיים.

מכללת חמדת הדרום, מכללה לחינוך רתי במועצה האזורית שדות נגב, מתמקדת בפדגוגיה של חוסן. את התפיסה החינוכית הייחודית הגה ד"ר חיים שקד (51). הוא עצמו גר ביישוב אלעזר שבגוש עציון, אך בכל יום נוסע דרומה למכללה שהשנה החל לשמש נשיאה. שקד הוא אדם שאפתן ואינו מפחד לדבר על אתגרי הביטחון והחינוך בדרום הארץ וליזום יוזמות מהפכניות.

מכללת חמדת הדרום הוקמה לפני 60 שנה. תחילה הייתה סמינר, אחר כך נעשתה שלוחה של מכללת ארזות, והשנה היא תציין 25 שנה שבה היא מכללה עצמאית המכשירה סטודנטים רתיים למקצועות ההוראה בחמ"ד ובחינוך הדתי בכלל. במכללה המסלולים נפרדים לגברים ולנשים, ויש בה לימודי תואר ראשון, תואר שני, תעודת הוראה ולימודי חרץ. אף שיש מוסדות אקדמיים אחרים שמציעים לימוד הוראה במסלולים נפרדים, חמדת הדרום מביאה בשורה חדשה למגרש חינוך ילדי ישראל.

"הסוגיה של החוסן הנפשי של התלמידים, ולמעשה של כל מי שהוא חלק מהמכללה, ובכלל של כל מי שגר באזור, עולה בלי סוף. כל הזמן שואלים אותי איך אתם מתמודדים עם קשיים? 'האם אתם נשברים בקלות או מצליחים להישאר רגועים גם כשהכול סוער מסיבבי?'" אומר ד"ר שקד.

ומה אתה עונה?

"זה מורכב. זאת סוגיה מאוד לא פשוטה, וצריך להבין אותה ולקנות את הכלים כדי להתמודד עם המצב. צריך להבין איפה התפיסה של חוסן מתחילה. בספרות האקדמית והמקצועית מעולם הפסיכולוגיה חוסן נתפס כיכולת פסיכולוגית של האדם להתמודד בעת קושי או משבר. אחד המחוקקים פורצי הדרך בעולם החוסן הנפשי נכתב לאחר נפילת מגדלי התאומים בניו יורק. פסיכולוג ששמו

מהרגע שהבנו שצריך ליצור מודל חינוכי להתמודדות עם המצב הביטחוני היה לנו ברור שנעביר אותו לסטודנטים, והם יוכלו בתורם ליישם אותו על תלמידיהם.

ד"ר חיים שקד | נשיא המכללה

מדובר בהרבה יותר מלימוד בתנאי מעבדה. אלו החיים עצמם של כל מי שלומד כאן. זו התמודדות יום-יומית שאי אפשר לנתק משום סטודנט

אזור הדרום מוגדר פריפריה. כבר בשנות ה-60 עמלו מוסדות המדינה לפתור את הפער הכלכלי-חברתי שנרצף במדינה. הפתרון בימים ההם היה הקמת בתי ספר מקצועיים, אך לא פעם הם רק הגדילו את הפער. בעקבות זאת הוקמה המכללה: מטרתה הייתה להראות שלאזור כולו פוטנציאל גדול הרבה יותר ממה שמייחסים לו. היא זורעת במנהיגי החינוך זרעי אמונה באדם, ביכולותיו, וגורמת להם לזרוע בתלמידים תחושות מסוגלות. רוב התלמידים במכללה באים מרקע סרציו-אקונומי לא גבוה, ולמקצתם זאת הפעם הראשונה שהם חשים יכולת לחלוטם בגדול, לשאוף ולהאמין שביכולתם להגיע רחוק ולהצליח לכבוש יעדים מתוך אמונה והבנה שיש קשיים בדרך ובחיים, אך אפשר להתמודד איתם.

שקד ער להתמודדות הלא פשוטה של תלמידיו. "האתגר בלהיות סטודנט ברור בכל מוסדות הלימוד האקדמי", הוא אומר, "אך במכללת חמדת הדרום האתגר הגדול הוא להיות בעל חוסן ולהקנות חוסן. יש במכללה סטודנטים מכל הארץ, והלימוד באזור הדרום חושף אותם לאתגר הביטחוני. הם חשופים לצבע אדום וללחץ הנפשי, לחרדה ולמתח תמידי. מדובר בהרבה יותר מלימוד בתנאי מעבדה. אלו החיים עצמם של כל מי שלומד כאן. זו התמודדות יום-יומית שאי אפשר לנתק משום סטודנט".

אתם מקבלים שיתוף פעולה מגורמי החינוך למיניהם?

"כמוכן. כולם מבינים בדיוק כמה הנושא הזה חשוב בכל העוטף, ואנחנו מקבלים שיתוף פעולה נרחב מכל מי שרק אפשר. מוסדות החינוך ששכינו יחמים עם המכללה והסטודנטים הרבה מאוד פעילויות המבוססות על תפיסת 'הפרגוניה של החוסן'. גם משרד החינוך נתן לזה יד ומסייע בהקמת מיזמים בסביבה".

רוב הסטודנטים במכללה הם בני אזור הדרום, ומיעוטם משאר חלקי הארץ. בעשור האחרון הכפילה המכללה את עצמה כשגדלה מ-600 סטודנטים ל-1,200. המציאות המתפתחת הזעזבה שעוד ועוד מעגלים נכנסים לטווח הרקטות גורמת לסטודנטים מעוניינים רבים לברא וללמוד בתוכנית. המכללה ערה לביקוש ולצורך העולה ומאפשרת לינה במעונות הסטודנטים. "המטרה שלנו היא להמשיך לגדול ולהתפתח, להכשיר מורים משאר חלקי הארץ ולהקנות גם להם את הכלים המעשיים שעוזרים כל כך לתלמידי הדרום".

האם חשוב בעיניכם שכל התלמידים בארץ יקבלו את הכלים האלה?
 "אין לנו ספק לרגע אחד שהחינוך לחוסן יקדם את כל תלמידי מדינת ישראל, ולא רק את מי שמתמודדים בכל יום עם האתגר הביטחוני העכשווי. הרב שלמה קרליבך אמר שכל מה שילד צריך הוא מברגר אחד שיאמין בו. החינוך לחוסן עושה בדיוק את זה. היכולת לזרוע בילד אמונה מאפשרת התמודדות רבת שנים עם שורה של אתגרים מסורכים מאוד.

"אתגר המרשמלו הוא אתגר פסיכולוגי שעשו במחקר לפני לא מעט שנים. הציבו ילדים מול צלחת מרשמלו ואמרו להם שמי שימתין בסבלנות זוכה בכמות מרשמלו כפולה. במהלך שנים עקבו אחר הילדים שהשתפר במחקר, וגילו שמי שהתאפקו הראו אחזי הצלחה גבוהים בחיים, עברו בתפקידי מפתח ובתפקידים בעלי הכנסה גבוהה. מה החזיק את ילדי המרשמלו? להאמין שהם יכולים. ילד שמאמין בעצמו ומבין את הערך של מחר, של החיים ושל ההתמודדות, יהיה בעל כלים להצלחה בטווח הרחוק".

המילים הגדולות נראות ענקיות כשמדברים על תלמידים קטנים בבתי ספר יסודיים, אך ייתכן ש"זה הקטן גדול יהיה" נאמר על היכולת לזרוע אמונה ומילים גדולות בילדים קטנים. להאמין שהם יגדלו יהיו גדולים גם במעשים שלהם על ידי רכישת כלים נכונים ומעשיים להתפתחותם. ■

צילום: שמואל סמיר